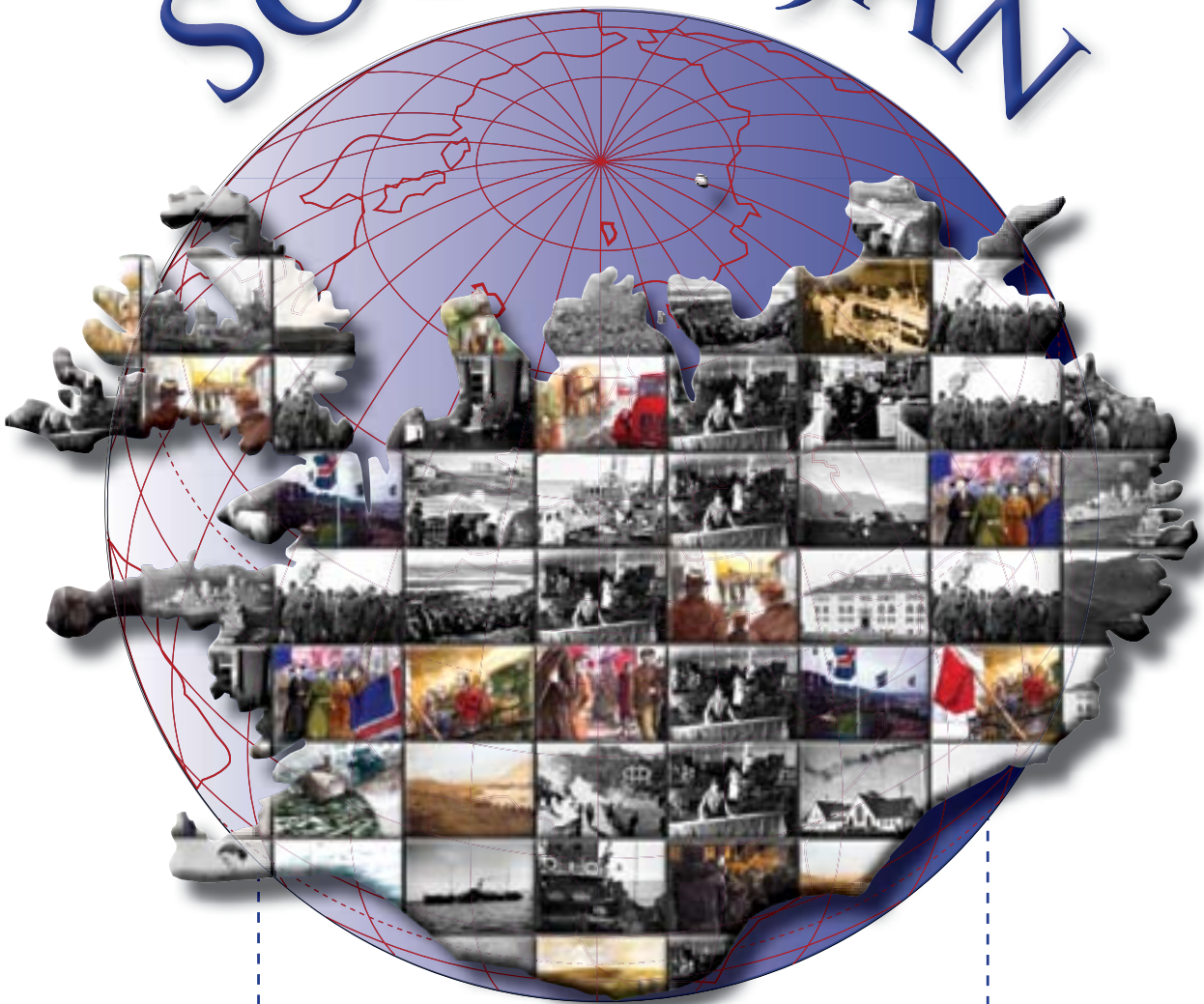

SÖGUEYJAN

3. HEFTI

1900

–

2010

KENNSLULEIÐBEININGAR

TIL KENNARA

Um nemendabók

Sögueyjan 3. hefti er margnota nemendabók sem fjallar um Íslandssögu 20. aldar. Bókin er ætluð til kennslu á unglingsstigi grunnskóla og er hún hluti af þriggja binda ritröð um sögu Íslands. Fyrsta heftið kom út árið 2009 og fjallaði það um sögu Íslands frá 870–1520. Annað hefti kom út árið 2010 og fjallar það um sögu Íslands frá 1520–1900.

- Meginmarkmið bókarinnar er að varpa ljósi á íslenskt samfélag á 20. öld. Frásögnin byggist á tveimur ólíkum forsendum sem þó skarast að miklu leyti.
- Annars vegar er gerð grein fyrir þróun íslensks samfélags í rétttri tímaröð.
- Hins vegar eru tilteknir þættir samfélagsins teknir fyrir og útskýrðir. Bókin er því að mestu í rétttri tímaröð en tímabil hvers kafla markast þó mjög af viðfangsefninu.

Í bókinni er leitast við að draga upp megin Einkenni og átakalínur í samfélaginu á hverjum tíma fyrir sig. Efnið er fléttað saman með þeim hætti að nemendur fái tilfinningu fyrir framvindu sögunnar um leið og þeir átti sig á samhengi tiltekinna samfélagsþátta. Aðalatriðið er að veita skýra innsýn í samfélag 20. aldar þar sem nemendur geta áttað sig á lífsskilyrðum almennings og ólíku hlutskipti landsmanna varðandi auð og völd. Einstakir atburðir, ártöl og mannanöfn, skipta því tiltölulega litlu máli einir og sér. Hér er sú leið valin að skilgreina einstaka þætti sögunnar og setja þá í samhengi við samfélagslega þróun.

Áhersla er lögð á að setja söguna í erlent samhengi eftir því sem við á. Ísland hefur alltaf tengst Evrópu nánnum böndum og því er nauðsynlegt að gera grein fyrir þeim áhrifum sem þaðan bárust. Á 20. öld urðu Íslendingar jafnframt fyrir miklum áhrifum frá Bandaríkjunum. Mikilvægt er að nemendur átti sig á að hvaða leyti Íslendingar áttu samleið með Vesturlöndum og hvaða lönd þeir áttu mest samskipti við.

Nemendur þurfa að þekkja helstu atburði sögunnar og geti sett þá í samhengi við samfélagið á hverjum tíma. Einnig er nauðsynlegt að þeir temji sér gagnrýna hugsun og sjálfstæðar skoðanir. Reynt er að tvíanna þessa þætti saman í námsbók og kennsluleiðbeiningum.

Kaflar bókarinnar eru byggðir upp með eftirfarandi hætti:

- Í upphafi eru nokkrar meginspurningar settar fram sem víkja að efni kaflans. Þar næst er farið nokkrum orðum um innihald kaflans. Hvort tveggja er gert til að vekja förvitni nemenda og veita þeim skýrar hugmyndir um efni kaflans.
- Þá kemur kveikja í formi stuttrar sviðsettrar frásagnar þar sem meginefni kaflans er sett fram á lifandi og myndrænan hátt. Með því móti er leitast við að glæða áhuga og skilning nemenda enn frekar.
- Þá fyrst kemur að meginfrásögninni þar sem fjallað er um efni kaflans í tímaröð.
- Í lok kaflans er að finna nokkrar spurningar sem nemendur geta glímt við.

Um kennsluleiðbeiningar

1. Almennar upplýsingar

Kennsluleiðbeiningar skiptast í tvo meginþætti – annars vegar almennar upplýsingar undir liðnum „Til kennara“ og hins vegar leiðarvísi fyrir einstaka kafla námsbókar. Þær hafa það hlutverk að varpa ljósi á meginþætti hennar og benda á leiðir til að nýta hana til kennslu og náms. Í þeim texta sem hér kemur fram (Til kennara) er að finna upplýsingar sem eiga við bókina í heild sinni. Þar er greint frá helstu markmiðum bókar og kennsluleiðbeininga auk þess sem fjallað er um kennsluaðferðir og námsmat. Þar næst er að finna upplýsingar um vettvangsferðir og krækjur sem tengjast efni bókarinnar. Að lokum eru settar fram tvær hugmyndir að námsmatsblöðum, annað fyrir foreldra og hitt fyrir kennara.

2. Leiðarvísir um kafla bókarinnar

Á kennsluleiðbeiningavefnum með Sögueyjuni 3 hefur hver kafli bókarinnar sinn hnapp. Þar er að finna helstu markmið kaflans og hugmyndir að umræðuspurningum sem eiga að fá nemendur til að skoða hug sinn og beita ímyndunaraflinu áður en texti námsbókar er lesinn. Þar má einnig finna hugmyndir að fjölbreyttum verkefnum og útfærslum á efni kaflans. Þar er um að ræða ritunar-, myndmennta-, korta-, tímaás- og leiklistarverkefni sem reyna jafnt á sjálfstæða hugsun og fjölbreytilega framsetningu. Þau verkefni gefa kennurum gott tækifæri til samstarfs í nafni samþættingar námsgreina. Þar má sérstaklega geta kennslu í samfélagsfræði, íslensku og myndmennt.

Sú leið hefur verið valin að hafa verkefnið frekar fleiri en færri enda ekki nauðsynlegt að láta nemendur vinna þau öll. Markmiðið er að kennarinn hafi sem mest val auk þess sem hann getur betur miðað við getu og þarfir hvers nemanda. Þá ætti að vera auðveldara að tryggja að allir nemendur hafi næg verkefni. Á sérstökum hnapp á kennsluleiðbeiningarvefnum er hægt að prenta allar kennsluleiðbeiningarnar með einni prentskipan.

Á kennsluleiðbeiningavefnum er einnig að finna sérstakan hnapp fyrri verkefnablöð með spurningum sem hægt er að prenta út fyrir nemendur. Með spurningunum er markmiðið að hvetja nemendur til að kynna sér námsefnið, velta fyrir sér meginatriðum þess og byggja upp söguþekkingu sína. Svör við verkefnum er einnig að finna á á læstu svæði kennara inni á vef Námsgagnastofnunar.

Hugmyndir um námsmat byggjast á sömu hugmyndafræði og kaflaverkefni. Áhersla er lögð á fjölbreytilegt og reglulegt námsmat sem endurspeglar þá fjölbreytni sem kemur fram í þeim verkefnum sem finna má á þessari vefsíðu.

Kennsluaðferðir

Mikilvægt er að bjóða nemendum upp á margvíslegar leiðir til að vinna með efni bókarinnar. Í krækjum fyrir einstaka kafla eru hugmyndir að spurningum og verkefnum þar sem ólíkum nálgunum er beitt. Gert er ráð fyrir að kennarar finni sína eigin aðferð við að koma efninu til skila enda eru leiðbeiningarnar fyrst og fremst safn hugmynda. Kennarar hafa þann kost að velja úr því sem þar er eftir því sem við á fyrir bekk eða einstaka nemendur. Með því er verið að reyna að koma til móts við ólíkar þarfir nemenda.

Mælt er með því að kennarar ræði efni kaflans ásamt nemendum áður en þeir vinna með hann. Kennari getur valið milli þess að fara munnlega yfir spurningarnar eða að skrá hugmyndir sem koma frá nemendum á töflu. Það er auðvitað ekki nauðsynlegt að fara yfir allar spurningarnar en aðalatriðið er að virkja nemendur og fá þá til að velta fyrir sér viðfangsefni kaflans áður en þeir kynna sér efni hans.

Spurningar í lok hvers kafla og vinnublöðin byggjast á lestri nemenda. Það er auðvitað engin nauðsyn að láta nemendur svara þeim öllum – slíkt verður kennari að meta hverju sinni. Þá getur kennari valið um að nemendur svari þeim hver fyrir sig eða fleiri saman.

Ritunarverkefni geta jafnt verið heima- eða tímavinna nemenda. Hægt er að velja á milli þess að nemendur vinni þau hver fyrir sig eða fleiri saman. Það er til dæmis vel til fallið að láta nemendur setja saman fréttir úr efni kaflans í pörum eða í hópum.

Myndmenntaverkefni eru tilvalin hópverkefni – sérstaklega þegar um veggspjaldagerð er að ræða. Hægt er að láta nemendur skipta með sér verkum. Þá er ekkert því til fyrirstöðu að útvíkka teikniverkefni – til dæmis með ritun eða fleiri spurningum.

Korta- og tímaásverkefni geta jafnt verið heima- sem tímaverkefni. Ekki er úr vegi að láta nemendur vinna upp úr fleiri heimildum en námsbókinni. Jafnt getur verið um einstaklings- sem hópverkefni að ræða.

Þegar hópverkefni eru unnin er mikilvægt að kennari setji nemendum skýrar leikreglur svo þeir viti nákvæmlega til hvers er ætlast af þeim. Ágæt regla er að setja hópunum gátlista sem þeir þurfa að vinna sig eftir. Þá er einnig gott að hóparnir skipuleggi sig þannig að ábyrgð hvers nemanda sé ljós. Gott er að hafa eftirfarandi þætti í huga þegar gátlisti er settur saman:

1. hvaða heimildir nemendur eiga að kynna sér
2. úr hvaða spurningum nemendur þurfa að leysa
3. hvernig þeir eiga að setja efnið fram
4. hvernig þeir eiga að skipta með sér verkum
5. hvernig þeir eiga að kynna verkefnið.

Námsmat

Mikilvægt er að námsmat sé fjölbreytilegt og endurspegli sem best færni nemenda á ólíkum sviðum. Þannig má í senn ýta undir fjölbærni og virða ólíkar þarfir nemenda.

Með því að nýta þau fjölbreyttu verkefni sem finna má fyrir hvern kafla bókarinnar er tryggt að nemendur nálgast efnið frá mörgum sjónarhornum. Jafnframt er þess gætt að þeir fái tækifæri til að tjá hug sinn og þekkingu á mismunandi vegu.

Gott er að leggja reglulega mat á vinnu nemenda. Það hvetur þá til dáða og veitir mikilvægar upplýsingar um framvindu námsins. Þá ættu nemandi og kennari að átta sig sem best á námsstöðunni og þar með vera í stakk búnir til að haga námi og kennslu eftir þörfum hverju sinni.

Nauðsynlegt er að ákveða fyrir fram hvernig standa skuli að námsmati fyrir veturinn. Kennarar þurfa að koma sér upp skýru matskerfi og gera nemendum grein fyrir því í upphafi skólaárs. Mikilvægt er að skrá frammistöðu nemenda með reglubundnum hætti þegar símat fer fram.

Kennarar geta valið að byggja námsmatið á markmiðum og verkefnum bókarinnar. Þá er auðvitað ekkert því til fyrirstöðu fyrir kennara að setja fram eigin markmið.

Einnig er gott að láta nemendur meta eigin frammistöðu. Það styrkir oft ábyrgðarkennd þeirra og leiðir til aukinnar vinnusemi. Þegar nemandi veltir eigin getu og frammistöðu fyrir sér fær hann tækifæri til að vega og meta sínar sterku og veiku hliðar.

Í hópstarfi má láta nemendur meta frammistöðu samnemenda sinna. Með því að láta nemendur fá matsblað í upphafi samstarfs má frekar búast við að meðlimir hópsins leggi sig fram.

Þegar kennari metur stærri verkefni nemenda, hvort sem um einstaklings- eða hópverkefni er að ræða, er sjálfsagt að taka tillit til sem flestra þátta. Leggja má mat á traustleika upplýsinga, framsetningu efnis, útlit og frágang og kynningu. Þá ber einnig að hafa í huga mat á vinnu einstakra nemenda annars vegar og hópsins í heild hins vegar.

HUGMYNDABANKI – HVERNIG ER HÆGT AÐ VINNA MEÐ EFNID?

Ritun

- Minningagrein – nemendur skrifa minningagrein um persónu.
- Æsifrött – nemendur skrifa frétt af völdum atburði.

Upplýsingatækni

- Nemendur semja frétt um atburð og taka hana upp á myndband (video frétt/taka upp og vinna með í upplýsingatækni, samþætting).
- Hot potato er safn nokkurra forrita sem notuð eru til að búa til krossapróf, eyðufyllingaverkefni, krossgátur o.þ.h. <http://hotpot.uvic.ca>
- Power point – örkennsla, samvinnunám.
Nemendur fá eina til tvær opnur af handahófi úr bókinni og eiga að draga saman aðalatriðin á 2–3 glærur (Powerpoint). Vinnan ásamt örkynningu fyrir bekkinn á að taka um 80 mín.
- Publisher – búa til bækling (kynning á e-i persónu, t.d höfðingja sbr. frambjóðendur í dag) veggapjald, boðskort (t.d. á blót eða á þing).
- Myndvinnsla – stafrænar myndir (sjá útikennsla).
- Stuttmyndir – (movie maker – imovie) – nemendur þurfa að búa til sitt eigið handrit.
- Hreyfimyndir (animation – istop) – hóp er úthlutað efni eða kafla úr bókinni. Nemendur þurfa að búa til sitt eigið handrit að hreyfimyndinni.
- Comic life (myndasaga í Mac) – nemendur taka stafrænar myndir og búa til myndasögu.

Útikennsla

- Nemendur fá úthlutað eða velja sér atburð úr bókinni. Þeir fá myndavél og þurfa að fara í nærumhverfi skólans og leika atburðinn og taka myndir um leið. Myndirnar er hægt að prenta beint út og líma á veggspjald, þar sem útlitið á því er miðað að einhverju leyti við myndasögur/teiknimyndasögur. Einnig er hægt að vinna myndirnar meira í Photoshop eða á Mac tölvur en það fer eftir tíma og þekkingu kennara/nemenda.

Leikræn tjáning

- Uppstilling/stillimynd – vera t.d. fjölskylda og taka myndir.
- Setja á svið og setja sig í spor vissra hópa eða persóna. Nemendur geta t.d. sett sig í spor kvenréttindakvenna. Þurfa að semja handrit.
- Dægurlagatónlist. Nemendur hlusta á dægurlög fyrri áratuga og semja texta í anda þeirra.

Heimildavinna/upplýsingatækni

- Efnisöflun á neti og bókasafni. Bókin er knöpp og því er nauðsynlegt að afla meiri upplýsinga um vissa efnisþætti. Nýta tækifærið og minna nemendur á mikilvægi þess að velja heimildir af kostgæfni og að nauðsynlegt sé að minnast á allar heimildir í heimildaskrá.

Sérfræðihópar

- Nemendum er skipt í hópa og þeir fá visst tímabil/atburð/persónu/annað til að kynna sér og fjalla um fyrir bekkinn og/eða foreldra. Nemendur þurfa að safna heimildum, vinna texta í fyrirlestur og setja upp Powerpoint kynningu. Hægt er að nota margvíslegt mat til að meta vinnuna, s.s. sjálfsmat, jafningjamat, foreldramat og kennaramat.

Kynningar

- Félag eldri borgara
- Kvenréttindafélag Íslands
- Samtökin '78

VIÐBÓTAREFNI

(N) vísar til þess að viðkomandi titill fæst hjá Námsgagnastofnun

Bækur

Árið 1918 (N)
Jón Sigurðsson og hugmyndir 19. aldar (N)
Stríðsárin á Íslandi (N)
Úr sveit í borg (N)
Vesturfarar (N)

Kvikmyndir

Braggabúar 1–4 (N)
Gosið og uppbyggingin í Eyjum (N)
Jón Sigurðsson (N)
Saga 20. aldar nokkrir þættir (N)
Saga Íslands (N)

Vettvangsferðir – söfn og sögustaðir

Árbæjarsafn	Rjómabúið á Baugsstöðum
Burstafell – Vopnafirði	Safn Rafmagnsveitu Reykjavíkur
Búvélasafnið – Hvanneyri	Safnahús Húsavíkur
Byggðasöfn víða um land	Safnahúsið – Sauðárkróki
Fransmenn á Íslandi – Fáskrúðsfirði	Safnasvæðið – Akranes
Glaumbær – Skagafirði	Saltfisksetur Íslands – Grindavík
Grenjaðarstaðir – Aðaldal	Sauðfjársetrið á Ströndum
Heimilisiðnaðarsafnið – Blönduósi	Sigurhæðir - Akureyri
Kaupfélagssafnið – Hvolsvelli	Síldarminjasafn Íslands - Siglufirði
Keldur – Rangárvöllum	Sjómannagarðurinn Útnesi – Hellissandi
Minjasafn Austurlands – Egilsstöðum	Stekkjarkot – Reykjanesbær
Minjasafn Egils Ólafssonar – Hnjóti	Stríðsárásafnið – Reyðarfirði
Minjasafn um Jón Sigurðsson – Hrafnseyri við Arnarfjörð	Sænautasel
Minjasafnið á Akureyri	Tækniminjasafn Austurlands – Seyðisfirði
Minjasafnið Ósvör – Bolungarvík	Vesturfarasetrið
Myntsafn Seðlabanka Íslands	Víkin – Sjóminjasafn
Nonnahús – Akureyri	Þingvellir
Norska húsið – Stykkishólmi	Þjóðmenningarhúsið
Póst- og símaminjasafnið	Þjóðminjasafn Íslands
	Þjóðskjalasafn Íslands
	Puríðarbúð – Stokkseyri

Krækjur

Árbæjarsafn	Minjasafn Egils Ólafssonar – Hnjóti
Heimilisiðnaðarsafnið – Blönduósi	Minjasafnið á Akureyri
Burstafell	Námshagnastofnun
Búvélasafnið Hvanneyri	Nonnahús - Akureyri
Fransmenn á Íslandi	Norska húsið
Fullveldið	Safnahúsið á Húsavík
Glaumbær	Saltfisksetur Íslands – Grindavík
Grenjaðarstaður	Sauðfjársetrið á Ströndum
Heimilisiðnaðarsafnið	Sigurhæðir
Jón Sigurðsson og Hrafnseyri	Síldarminjasafn Íslands
Jón Sigurðsson vefur Forsætisráðuneytisins	Tækniminjasafn Austurlands – Seyðisfirði
Jónshús	Vesturfarasetrið
Kaupfélagssafnið	Víkin – sjóminjasafn
Keldur	Þingvellir
Listi yfir minjasöfn	Þjóðmenningarhúsið
Ljósmyndasafn Reykjavíkur	Þjóðminjasafn Íslands
Minjasafn Austurlands	Þjóðskjalasafn Íslands

FORELDRAMAT

Nafn barns _____

bekkur: _____

Fyrirmæli til nemenda eru alltaf að vanda vinnubrögðin, bæði þegar kemur að innihaldi og frágangi. Því er aðeins hægt að fá hæstu einkunn ef verkefnið fullnægir þeim kröfum.

- Innihald textans þarf að vera á samfelldu og vel skiljanlegu máli og myndskreytingar í samræmi við efnið.
- Frágangur er metinn þannig að verkefnið í heild sé snyrtilegt.

Foreldrar beita sinni einstæðu þekkingu á barni sínu og getu þess til að meta hvort það sé að leggja sig fram og jafnvel að taka framförum. Það er að mörgu að hyggja við mat á verkefnum barna og við kjósum að gagnrýna í merkingunni að rýna til gagns.

Hægt er að fá einkunn á bilinu 1–3 fyrir hvert verkefni.

3	Þarf að vera búíð að klára verkefnið og vinna það mjög vel.
2	Þarf að vera búíð að klára verkefnið.
1	Þarf að vera byrjað á verkefninu.
	Ef ekkert er skráð merkir það að verkefnið hafi ekki verið unnið.

Verkefni	Einkunn	Athugasemdir	Vægi (möguleg stig)
			3
			3
			3
			3
			3
			3
			3
			3
			3
			3
			3

Hefur barnið sýnt námsefninu áhuga? _____

Hefur barnið rætt námsefnið heima eða spurt spurninga er tengjast því? _____

Finnst þér heimanámið lítið/hæfilegt/mikið? _____

Eitthvað annað sem þú vilt koma á framfæri? _____

Stig samtals: _____

Stig möguleg = 30

Einkunn: _____

Undirskrift foreldris: _____

dags: _____

MATSLISTI KENNARA

Lokaeinkunn

Nafn barns _____

bekkur: _____

Námsmat mun fara fram jafnóðum (símat). Gefin eru stig fyrir hvert verkefni sem lokið er. Hægt er að fá einkunn á bilinu 1–3 fyrir hvert verkefni.

3	þarf að vera búið að klára verkefnið og vinna það mjög vel.
2	þarf að vera búið að klára verkefnið.
1	þarf að vera byrjað á verkefninu.
	Ef ekkert er skráð merkir það að verkefnið hafi ekki verið unnið.

Auk þessa meta nemendur vinnu sína í verkefninu á þar til gert blað.

Verkefni úr bókinni		Verkefni úr bókinni	
Verkefni úr bókinni		Verkefni úr bókinni	
Verkefni úr bókinni		Verkefni úr bókinni	
Verkefni úr bókinni		Verkefni úr bókinni	
Verkefni úr bókinni		Verkefni úr bókinni	

Verkefni	Einkunn	Athugasemdir	Vægi %
Meðaltal úr einstaklingsverkefnum (10)			15
Skyndipróf úr hluta bókar			15
Próf með bók/svindlpróf			5
Munnlegt próf úr sérfræðihópavinnu			10
Foreldramat á sýningu og verkefnum			5
Lokapróf úr bókinni			40
Kynning			10

Einkunn: _____

Undirskrift kennara: _____ dags: _____